

แนวคิดการเปลี่ยนแปลงถึง-ชงกับกระบวนทัศน์ ในการศึกษาประวัติศาสตร์จีน

กรพนัช ตั้งเขื่อนขันธ

ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร 10200

อีเมล:kornphanat@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้อธิบายแนวคิดการเปลี่ยนแปลงถึง-ชง ซึ่งเป็นสมมติฐานการแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ของจีนโดยนักวิชาการญี่ปุ่นสำนักเกียวโตที่เสนอว่า ตั้งแต่กลางราชวงศ์ถังจนถึงราชวงศ์ซ่งเป็นช่วงเวลาสำคัญของการเปลี่ยนแปลงจากยุคกลางเก่าไปสู่ยุคต้นสมัยใหม่ในประวัติศาสตร์จีน การเปลี่ยนแปลงอย่างมหาศาลนี้มีทั้งด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ทางสังคมและคุณค่าทางวัฒนธรรม ในขณะเดียวกัน บทความนี้ก็ได้สำรวจงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการเปลี่ยนแปลงถึง-ชงในประเทศญี่ปุ่น จีนและอเมริกา จากนั้นจึงนำไปสู่การอภิปรายความสำคัญ อิทธิพล และข้อถกเถียงของแนวคิดนี้ ซึ่งส่งผลต่อกระบวนทัศน์ในการศึกษาประวัติศาสตร์จีน

คำสำคัญ: การเปลี่ยนแปลงถึง-ชง; การแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์; สำนักเกียวโต

The Tang-Song transformation and paradigms of Chinese history

Kornphanat Tungkeunkunt

History Department, Faculty of Liberal Arts, Thammasat University, Bangkok, 10200,

Thailand

Email: kornphanat@gmail.com

Abstract

This article presents an overview of the Tang-Song Transformation, a concept proposed by Japanese scholars of Kyoto School who argued that China underwent a great transformation between Tang and Song dynasties in cultural, social, political and economic aspects. The article also reviews Japanese, Chinese and American scholarship related to the Tang-Song Transformation, so to demonstrate its significance and historical development, long been crucial to the paradigms of Chinese history.

Keywords: The Tang-Song Transformation; periodization; Kyoto School

唐宋变革论与中国史研究范式

陈玉珊

泰国法政大学人文学院历史系，曼谷，10200，泰国

电子邮箱：kornphanat@gmail.com

摘要

本文概述日本京都学派学者所提出的唐宋变革理论，这一理论认为中国历史在唐宋之际发生了巨大的转变，无论政治、经济，还是社会、文化，概莫能外。同时，本文也回顾了日本、中国和美国学界中与唐宋变革论相关的著作，阐释其学术意义及历史发展。长期以来，这些著作对于中国史研究范式的建立极为重要。

关键词：唐宋变革；历史分期；京都学派

บทนำ

ญี่ปุ่นเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีความสัมพันธ์กับจีนมาเป็นเวลายาวนาน พัฒนาการทางประวัติ ศาสตร์ของญี่ปุ่นล้วนแต่เกี่ยวข้องกับจีน ด้วยสภาพแวดล้อมและภูมิหลังดังกล่าว ทำให้ญี่ปุ่นให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับการศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมจีน แม้ว่าเมื่อมาถึงยุคสมัยใหม่ญี่ปุ่นจะได้รับอิทธิพลการพัฒนาประเทศให้ทันสมัยตามแบบตะวันตก แต่ญี่ปุ่นก็ไม่ได้ละทิ้งความสนใจเกี่ยวกับจีนเลย ทั้งยังผลิตงานวิชาการด้านประวัติศาสตร์จีนออกมาเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่งผลต่อการศึกษาประวัติศาสตร์จีนทั้งในประเทศญี่ปุ่นและในระดับนานาชาติ ดังที่จะนำเสนอในลำดับถัดไปว่าด้วยแนวคิดเรื่องการเปลี่ยนแปลงถึง-ซ่ง

แนวคิดการเปลี่ยนแปลงถึง-ซ่ง (The Tang-Song Transformation 唐宋变革) เป็นสมมติฐานการแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ (periodization) จีน นำเสนอโดยนักวิชาการชาวญี่ปุ่นแห่งสำนักเกียวโต (京都學派) นามว่าไนโตะ โคนัน (Naito Konan 内藤湖南) หรือบ้างเรียกแนวคิดนี้ว่า “สมมติฐานไนโตะ” (Naito Hypothesis 内藤假説) ไนโตะเสนอว่า ตั้งแต่กลางราชวงศ์ถังจนถึงราชวงศ์ซ่งเป็นช่วงเวลาสำคัญของการเปลี่ยนแปลงจากยุคกลางเก่าไปสู่ยุคต้นสมัยใหม่ในประวัติศาสตร์จีน กล่าวคือ สมัยก่อนกลางราชวงศ์ถัง สังคมจีนจัดอยู่ในยุคกลางเก่า (*chuko* 中古) สำหรับหลังราชวงศ์ซ่งเป็นต้นมา สังคมจีนจึงเริ่มเข้าสู่ยุคต้นสมัยใหม่ (*kinsei* 近世) ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมหาดศาลทั้งด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม แนวคิดการเปลี่ยนแปลงถึง-ซ่งมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการศึกษาประวัติศาสตร์จีนทั้งในประเทศญี่ปุ่น จีนและอเมริกา โดยเฉพาะในกลุ่มนักวิชาการที่ศึกษาประวัติศาสตร์ราชวงศ์ถังและซ่ง ทั้งยังนำมาซึ่งข้อถกเถียงเกี่ยวกับแนวคิดนี้จากมุมมองต่างๆ ซึ่งมีทั้งสนับสนุน พัฒนาต่อยอดและวิจารณ์ข้อบกพร่องของแนวคิด ดังนั้นบทความนี้จึงมุ่งสำรวจงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการเปลี่ยนแปลงถึง-ซ่ง โดยจะเริ่มจากการอธิบายที่มาและพัฒนาการของแนวคิดการเปลี่ยนแปลงถึง-ซ่ง จากนั้นจึงนำไปสู่การ

อภิปรายความสำคัญ อิทธิพล และข้อถกเถียงของแนวคิดการเปลี่ยนแปลงถัง-ซ่ง ซึ่งส่งผลต่อ กระบวนทัศน์ในการศึกษาประวัติศาสตร์จีน

กำเนิดประวัติศาสตร์เอเชีย (東洋史學)

และแนวคิดการเปลี่ยนแปลงถัง-ซ่ง (唐宋变革) ในญี่ปุ่นสมัยใหม่

ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากจีนมาเป็นเวลายาวนานนับแต่อดีต ความรู้เกี่ยวกับจีน เช่น ด้านประวัติศาสตร์ ปรัชญาขงจื้อ วรรณกรรมและวัฒนธรรม เป็นต้น ล้วนเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในหมู่ปัญญาชนและชนชั้นนำของญี่ปุ่น ในยุคก่อนสมัยเมจิ เรียกความรู้เรื่องจีนเช่นนี้ว่า *คังกะกุ* (*kangaku* 漢學) ซึ่งเป็นความรู้ที่ชนชั้นปกครองของ ญี่ปุ่นจำเป็นต้องเล่าเรียนเพื่อปลูกฝังความมีวัฒนธรรมให้กับตนเอง ต่อมาในสมัยเอโดะ (ค.ศ. 1603-1867) ความรู้เรื่องจีนแพร่หลายไปยังชนชั้นสามัญชนมากขึ้น เนื่องจากสังคมญี่ปุ่นวางเว้น จากสงคราม อยู่ในยุคสงบสุข บรรดาชาวยุโรปแม้ว่าจะมีสถานภาพเป็นนักรบแต่ก็ยังทำหน้าที่ เป็นผู้ช่วยรัฐบาลปกครองประเทศ จึงต้องเรียนรู้เพื่อฝึกฝนตนเองในการเป็นผู้ปกครอง (Qiu 1997 : 280) ทว่าในสมัยเมจิ (ค.ศ. 1868-1912) ความรู้ในหมู่ชนชั้นปกครองญี่ปุ่นเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์จีนไม่ได้จำกัดอยู่ในคังกะกุแล้ว แต่กลาย มาเป็นส่วนหนึ่งของวิชาประวัติศาสตร์สมัยใหม่ ดังจะเห็นได้จากการก่อตั้งมหาวิทยาลัยซึ่ง เป็นการสถาปนาสถาบันการศึกษาสมัยใหม่ เช่น มหาวิทยาลัยโตเกียว มหาวิทยาลัยเกียวโต เป็นต้น มีการปรับหลักสูตรวิชาประวัติศาสตร์ใหม่ โดยแบ่งเป็นประวัติศาสตร์แห่งชาติ (國史學) ประวัติศาสตร์เอเชีย (東洋史學) และประวัติศาสตร์ตะวันตก (西洋史學) ซึ่ง ประวัติศาสตร์จีนถูกจัดให้อยู่ในหมวดประวัติศาสตร์เอเชีย (Qiu 1997 : 281-283)

ไนโตะ โคนัน (ค.ศ. 1866-1934) เป็นศาสตราจารย์ด้านประวัติศาสตร์เอเชียแห่ง มหาวิทยาลัยเกียวโต มีชื่อจริงว่าไนโตะ โทะระจิโร (Naito Torajiro 内藤虎次郎) ก่อนหน้าทีไนโตะจะมาเป็นอาจารย์ที่เกียวโตในค.ศ. 1909 นั้น เขาเคยทำงานเป็นนักหนังสือพิมพ์

และได้เดินทางไปทำข่าวทั่วประเทศจีนเป็นเวลากว่าสิบปี (ดู Fogel, 1984) ไนโตะได้รับการยกย่องจากนักวิชาการจีนชั้นนำว่าเป็นผู้รอบรู้และเชี่ยวชาญศาสตร์ต่างๆ ของจีนอย่างแท้จริง (Miyakawa, 1955: 534) เมื่อค.ศ. 1922 ไนโตะตีพิมพ์บทความเรื่อง “มุมมองช่วงเวลาสมัยราชวงศ์ถังและราชวงศ์ซ่งโดยสังเขป” (概括的唐宋時代観) ในวารสารประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ 《歴史と地理》 (Naito 1922; 1993) เขาเสนอว่าแทนที่จะแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ออกเป็นราชวงศ์ต่างๆ ควรใช้ลักษณะที่มีรูปแบบของตัวเองหรือวัฒนธรรม (ในความหมายกว้าง) ในการแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์จีนมากกว่า ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ยุค ได้แก่

ยุคต้นเก่า (*joku* 上古) เริ่มจากราชวงศ์ซางถึงกลางราชวงศ์ฮั่นตะวันออก (?-100 AD) ขณะที่ตั้งแต่กลางราชวงศ์ฮั่นตะวันออกถึงราชวงศ์จิ้นตะวันตกนับเป็นระยะเปลี่ยนผ่าน (Transitional period) ครั้งที่หนึ่ง

ยุคกลางเก่า (*chuku* 中古) เริ่มจากราชวงศ์จิ้นตะวันออกถึงกลางราชวงศ์ถัง (ค.ศ. 307-756) และตั้งแต่กลางราชวงศ์ถังถึงยุครำราชวงศ์ลืออาณาจักรนับเป็นระยะเปลี่ยนผ่านครั้งที่สอง

ยุคต้นสมัยใหม่ (*kinsei* 近世) เริ่มจากราชวงศ์ซ่งถึงราชวงศ์หมิงและชิง (ค.ศ. 960-1911)

เมื่อแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ตามนี้ อาจกล่าวได้ว่าราชวงศ์ถังเป็นจุดสิ้นสุดของยุคกลางเก่าและราชวงศ์ซ่งเป็นจุดเริ่มต้นของยุคต้นสมัยใหม่ ซึ่งทั้งสองราชวงศ์นั้นมีรูปแบบหรือลักษณะทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด กลายเป็นคนละยุคกันในการกำหนดช่วงเวลาเพื่อแบ่งยุคสมัย ระยะเวลาเปลี่ยนผ่านประมาณสองร้อยปีนั้นก็คือ ช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงจากราชวงศ์ถังสู่ราชวงศ์ซ่งนั่นเอง

รูปแบบหรือลักษณะทางวัฒนธรรมของราชวงศ์ถังและซ่งแตกต่างกันมากมายอย่างไร ไนโตะตั้งข้อสังเกตไว้ดังนี้ (Liu 2006: 130-134)

1) การเมืองการปกครอง ช่วงราชวงศ์ถัง (สังคมยุคกลางเก่า) นับเป็นการเมืองของชนชั้นสูง อำนาจการปกครองอยู่ในมือชนชั้นสูงซึ่งมาจากตระกูลที่มีอิทธิพล ให้ความสำคัญกับวงศ์วาน และเครือญาติ นิยมแต่งงานกันในหมู่ตระกูลที่มีอิทธิพลด้วยกัน องค์จักรพรรดิเองก็เป็นสมาชิกของกลุ่มชนชั้นสูง การเมืองจึงเป็นการต่อรองอำนาจระหว่างจักรพรรดิกับชนชั้นสูงคนอื่น ๆ โดยที่จักรพรรดิต้องยอมรับอำนาจของชนชั้นสูง ทำให้ขาดอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ทว่าตั้งแต่ราชวงศ์ซ่ง (สังคมต้นสมัยใหม่) เป็นต้นมา เกิดการเมืองที่มีลักษณะเบ็ดเสร็จเด็ดขาด (despotism) กล่าวคือ จักรพรรดิสามารถรวบอำนาจได้เบ็ดเสร็จ โดยมีขุนนางที่ได้รับการแต่งตั้งจากจักรพรรดิเป็นผู้ช่วยในการปกครอง อำนาจของขุนนางมาจากจักรพรรดิ อีกทั้งจักรพรรดิมีอำนาจแต่งตั้งและปลดขุนนางได้ตามความประสงค์ ขณะที่ชนชั้นสูงเสื่อมอำนาจ ตระกูลที่มีอิทธิพลจึงถูกลดบทบาทลง รวมทั้งการลดความสำคัญของวงศ์วานและเครือญาติด้วย

2) การเข้ารับราชการ ในสมัยราชวงศ์ถัง ตำแหน่งขุนนางระดับสูงในราชสำนักถูกชนชั้นสูงผูกขาด แม้ว่าจะมีการสอบเข้ารับราชการ แต่ก็รับจำนวนไม่มาก (ปีหนึ่งรับไม่เกิน 50 คน) ยิ่งไปกว่านั้น การสอบจะเน้นไปที่อุปนิสัยและความสามารถทางวรรณศิลป์มากกว่า แต่ในสมัยราชวงศ์ซ่ง การสอบเข้ารับราชการเป็นวิธีการสำคัญในการคัดเลือกคนเข้าเป็นขุนนาง จักรพรรดิเป็นผู้ตัดสินใจและไม่ได้กำหนดโดยชนชั้นสูง ซึ่งการสอบจะเน้นความสามารถในการทำงานจริงมากกว่าชาติตระกูลและความสัมพันธ์ในเครือญาติ

3) การเมืองภายใน ในสมัยราชวงศ์ถัง การเมืองภายในเป็นการแย่งชิงอำนาจระหว่างกลุ่มชนชั้นสูงด้วยกัน ไม่เกี่ยวข้องกับประชาชน แต่การเมืองภายในของยุคราชวงศ์ซ่งมีความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มการเมืองต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเชื้อสายพระราชาวงศ์หรือกลุ่มขุนนาง ซึ่งล้วนเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของประชาชนและยังส่งผลกระทบต่อประชาชน

4) ประชาชน ประชาชนในสมัยราชวงศ์ถังไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ส่วนมากเป็นผู้เช่านาที่ต้องอยู่ติดที่นา (subordinate) ของชนชั้นสูง แต่เมื่อถึงกลางราชวงศ์ถังมีการนำระบบสองภาษี

(两税制) มาใช้ ทำให้ประชาชนปลดแอกตัวเองจากการเป็นผู้เช่าंना สามารถเคลื่อนย้ายได้เป็นอิสระ ได้รับการจัดสรรที่ดินให้ทำนา โดยเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่นาซึ่งสามารถซื้อขายเปลี่ยนมือได้

5) เศรษฐกิจ การใช้เงินตราในสมัยราชวงศ์ถังยังมีไม่มาก ผลผลิตงานหัตถกรรมมีจำนวนน้อยอยู่ ส่วนมากเป็นการผลิตเพื่อเสพ/บริโภคในหมู่ชนชั้นสูง แต่ในสมัยราชวงศ์ซ่งเริ่มเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจเงินตรา มีการใช้เงินตราในการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้ามากขึ้น เศรษฐกิจขยายตัว ผลผลิตงานหัตถกรรม เช่น สิ่งทอ เครื่องปั้นดินเผา สามารถซื้อขายและบริโภคกันในหมู่ประชาชนทั่วไป

6) ศิลปวัฒนธรรม ก่อนสมัยราชวงศ์ถังให้ความสำคัญกับการศึกษาดำราคาสาสสิค (經學) เน้นการสืบทอดขนบตำราคาสาสสิค ตั้งแต่กลางราชวงศ์ถังเริ่มเกิดความสงสัยตำราคาสาสสิคหันมาสนใจกับการตีความตำราคาสาสสิคใหม่ ด้านงานเขียน เปลี่ยนจากการเน้นฉันทลักษณ์ที่เข้มงวดมาสู่การเขียนที่เป็นอิสระ เกิดวรรณกรรมชาวบ้าน ด้านงานศิลปะ สมัยราชวงศ์ถังนิยมภาพวาดผาผนังวิจิตรอลังการ ข้าวของเครื่องใช้เน้นความใหญ่โตโอ้อวดตามแบบฉบับชนชั้นสูง ในขณะที่สมัยราชวงศ์ซ่ง เน้นภาพวาดบนกระดาษเป็นแผ่นๆ ม้วนเก็บได้ ดนตรีและการละเล่นเน้นความบันเทิงตามแบบฉบับชาวบ้าน

7) การเกณฑ์ทหาร สมัยกลางราชวงศ์ถังเปลี่ยนระบบการเกณฑ์ทหารจากการบังคับเป็นตามความสมัครใจ สำหรับการเกณฑ์ทหารระบบบังคับใช้กันมาตั้งแต่แคว้นเว่ยในยุคสามก๊ก ยามสงบ ชาวบ้านทำนา ขณะที่ยามสงครามจะถูกบังคับให้เป็นทหาร โดยราชสำนักจะให้นายพลไปบังคับเกณฑ์ทหารตามท้องที่ต่าง ๆ จากยุคกลางราชวงศ์ถังในรัชสมัยถังเสวียนจงได้เปลี่ยนเป็นตามความสมัครใจ ราชสำนักประกาศรับเองและจัดเตรียมเสบียงให้

8) การเปรียบเทียบกับตะวันตก การก่อตัวของวัฒนธรรมจีนมาจากปฏิสัมพันธ์จากพลังภายในและภายนอก พลังภายในหมายถึง วัฒนธรรมท้องถิ่นที่ขยายอิทธิพลไปยังภายนอก ส่วนพลังภายนอกหมายถึง อิทธิพลของชนต่างเผ่า (ที่อยู่รายล้อมจีน) ที่มีต่อวัฒนธรรมจีน

การเข้าสู่ยุคต้นสมัยใหม่ของจีนเป็นพัฒนาการที่มาจากปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างจีนและชนต่างเผ่า ไม่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตก (ดู Qian 2007: 235-240)

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าในโตะ โคนันตั้งข้อสังเกตว่าช่วงกลางสมัยราชวงศ์ถึงราชวงศ์ซ่ง สังคมจีนเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างครั้งใหญ่ ซึ่งรวมถึงระบบการเมือง การปกครอง การจัดสรรอำนาจ การก่อตัวและการเคลื่อนไหวของโครงสร้างทางสังคมและชนชั้น ระบบเศรษฐกิจ ตลอดจนลักษณะและคุณค่าทางวัฒนธรรม แต่ถึงกระนั้น โนโตะเองก็ไม่ได้ใช้คำว่า “การเปลี่ยนแปลงถึง-ซ่ง” ในงานเขียน เขาเพียงแต่ชี้ให้เห็นว่าสมัยราชวงศ์ถึงราชวงศ์ซ่งนั้นแตกต่างอย่างเห็นได้ชัด คำว่า “การเปลี่ยนแปลงถึง-ซ่ง” จึงเป็นสิ่งที่นักวิชาการรุ่นต่อมากำหนดขึ้นในภายหลังเพื่อสร้างกรอบแนวคิดจากสมมุติฐานของโนโตะให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

พัฒนาการและการต่อยอดของแนวคิดการเปลี่ยนแปลงถึง-ซ่ง

สมมุติฐานโนโตะซึ่งมองว่าราชวงศ์ซ่งเป็นจุดเริ่มของยุคต้นสมัยใหม่ในประวัติศาสตร์จีนได้รับการพัฒนาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นโดยกลุ่มลูกศิษย์ของโนโตะที่มหาวิทยาลัยเกียวโต ซึ่งมักเรียกกันว่า “สำนักเกียวโต” โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากมียาซากิ อิชิซาดะ (Miyazaki Ichisada 宮崎市定) ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา แนวคิดการเปลี่ยนแปลงถึง-ซ่งเริ่มส่งอิทธิพลต่อกระบวนทัศน์ในการศึกษาประวัติศาสตร์จีน อาจกล่าวได้ว่าแนวคิดการเปลี่ยนแปลงถึง-ซ่งเป็น “หนึ่งในผลงานทางวิชาการที่สำคัญที่สุดของญี่ปุ่นต่อวงการศึกษาประวัติศาสตร์จีน เป็นเสมือนหลักหมุดแห่งการทำความเข้าใจการศึกษาของยุคสมัยจนกระทั่งปัจจุบัน” (Zhang 2005: 5)

บรรดาลูกศิษย์ของโนโตะ โคนันและผู้สืบทอดสำนักเกียวโตได้พัฒนาและต่อยอดสมมุติฐานของโนโตะในสองด้าน ด้านหนึ่งคือการสร้างคำว่า “การเปลี่ยนแปลงถึง-ซ่ง” เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดของโนโตะให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งจากเดิมงานของโนโตะอธิบายเพียงว่า

ช่วงราชวงศ์ถังถึงราชวงศ์ซ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ที่สำคัญมากมาย แต่ไม่ได้ใช้คำว่า “การเปลี่ยนแปลงถัง-ซ่ง” จนกระทั่งเมื่อค.ศ. 1954 อิเคดะ มาโคโตะ (Ikeda Mokoto 池田誠) ตีพิมพ์บทความเรื่อง “ว่าด้วยการย้อนวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงถัง-ซ่ง” (唐宋の变革についての再检讨) ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่มีการใช้คำว่า “การเปลี่ยนแปลงถัง-ซ่ง” (Ikeda 1954 อ้างถึงใน Li 2010: 12-13) ในอีกด้านหนึ่ง มियाซากิ อิชิซาคะได้พัฒนาแนวคิดของโนโตะให้ลุ่มลึกหนักแน่นยิ่งขึ้น ในค.ศ. 1950 มियाซากิได้เขียนบทความขนาดยาวเรื่อง “ยุคต้นสมัยใหม่ของเอเชีย” (東洋的近世代) เป็นการศึกษาเชิงประจักษ์ที่สนับสนุนว่าราชวงศ์ซ่งเป็นจุดเริ่มยุคต้นสมัยใหม่ของจีน (Miyazaki 1950; 1993)

ด้วยความที่เป็นนักประวัติศาสตร์เศรษฐกิจและเชี่ยวชาญประวัติศาสตร์ราชวงศ์ซ่ง มियाซากิใช้เวลากว่าสิบปีในการศึกษาราชวงศ์ซ่ง จึงยืนยันว่าสมมุติฐานของโนโตะนั้นถูกต้องที่ว่าราชวงศ์ถังและราชวงศ์ซ่งเป็นคนละยุคที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง มियाซากิได้พิสูจน์และนำเสนออย่างเป็นรูปธรรมถึงลักษณะความเป็นสมัยใหม่ของราชวงศ์ซ่ง แต่ที่ต่างไปจากโนโตะคือ มियाซากิประยุกต์การแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์แบบตะวันตกมาใช้วิเคราะห์ประวัติศาสตร์เอเชียรวมทั้งจีนด้วย ซึ่งเน้นไปที่การอธิบายลักษณะเฉพาะของสังคมต้นสมัยใหม่ดังนี้ (ดู Liu 2006: 130-134)

1) การเมืองการปกครองและการสอบเข้ารับราชการ ราชวงศ์ซ่งเป็นระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ จักรพรรดิมีอำนาจเบ็ดเสร็จโดยอาศัย “ความเป็นสถาบัน” ในการรักษาอำนาจ เป็น ผู้คัดเลือกขุนนางผ่านการสอบเข้ารับราชการ ประชาชนสามารถเข้าถึงอำนาจได้โดยผ่านการสอบเข้ารับราชการซึ่งเน้นความรู้ความสามารถมากกว่าชาติตระกูล จึงไม่ต้องอาศัยการแต่งงานในหมู่ตระกูลที่มีอิทธิพลเพื่อสร้างเครือข่ายวงศ์วาน การสอบเข้ารับราชการเป็นที่มาของอำนาจและสถานะทางสังคม เกิดชนชั้นผู้ดี (士大夫) ที่เป็นทั้งนักปราชญ์ ขุนนาง และเจ้าที่ดิน ขุนนางท้องถิ่นมีวาระสามปีแล้วเปลี่ยนย้ายไปเรื่อย ๆ และมักจะได้ประจำในภูมิลำเนาเดิมของตน การทำงานจึงต้องอาศัยชนชั้นนำท้องถิ่น (地方精英) ซึ่ง

ผืนก้างกันกลายเป็นชนชั้นผู้ดี ส่วนการเมืองภายในมักเกิดความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ระหว่าง กลุ่มการเมืองต่าง ๆ

2) ประชาชน สมัยราชวงศ์ถัง ชนชั้นล่างเป็นผู้เช่านาที่ต้องอยู่ติดที่นาของชนชั้นสูง แต่สมัยราชวงศ์ซ่ง ชาวนามีอิสระในการเช่าที่นา หรือเป็นเจ้าของที่นา ประชาชนสามารถมีกรรมสิทธิ์ถือครองที่ดิน ซึ่งซื้อขายเปลี่ยนมือกันได้

3) เศรษฐกิจ เศรษฐกิจสมัยราชวงศ์ซ่งมีแนวโน้มไปในทางทุนนิยม เช่น การบริหารจัดการที่ดิน การผลิตเพื่อเข้าสู่ตลาด การผลิตเฉพาะอย่าง กิจกรรมทางเศรษฐกิจมีลักษณะการจัดการตามแนวทางทุนนิยม ชนชั้นพ่อค้าเติบโต มีการสะสมทุน เกิดเมืองทำการค้าและตลาดขึ้นมากมาย โดยเฉพาะในพื้นที่ที่การคมนาคมไปถึง กระทั่งชนบทก็เข้าสู่เศรษฐกิจแบบตลาด การค้าทางทะเลเฟื่องฟู ด้านอุตสาหกรรม มีการผลิตและใช้เหล็กและถ่านหินเป็นจำนวนมาก

4) ศิลปวัฒนธรรม เกิดการศึกษาซ่ง (Song studies 宋學) ที่กลับไปหาความจริงที่อยู่ในต้นฉบับของตำราคลาสสิก ถือว่าเป็นการเคลื่อนไหวเพื่อฟื้นฟูตำราคลาสสิก (古文運動) เทียบได้กับยุคเรอเนสซองส์ของยุโรป การค้าและความเป็นเมืองขยายตัว ทำให้ศิลปะและวัฒนธรรมรุ่งเรือง ความรู้แพร่หลายยิ่งขึ้น มีการรื้อฟื้นความรู้ด้านมนุษยศาสตร์ และพัฒนาความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ นำมาซึ่งการประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ เช่น ดินปืน แท่นพิมพ์ เข็มทิศ เป็นต้น

5) กฎหมาย มีการพัฒนาระบบศาลให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น ให้ความสำคัญกับสิทธิของปัจเจกชน

6) การเปรียบเทียบกับตะวันตก มियाซากิได้เปรียบเทียบการแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์จีนและยุโรปเป็นสามยุค ดังนี้ (ดู Miyakawa 1955: 545-547)

	ลักษณะทางสังคม	ยุโรป	จีน
ยุคโบราณ 上古	รวมศูนย์กลางอำนาจ	จักรวรรดิโรมัน	ราชวงศ์ชั่น
ยุคกลาง 中古	กระจายอำนาจ เกิดตระกูลเจ้าที่ดิน	ยุคศักดินา	ยุคสามก๊กถึงราชวงศ์ถัง
ยุคต้นสมัยใหม่ 近世	เกิดสำนึกชาตินิยม การรวมเป็นประเทศ	รัฐชาติสมัยใหม่	ราชวงศ์ซ่ง

จากการเปรียบเทียบข้างต้น มियाซากิสังเกตว่า ตั้งแต่ราชวงศ์ซ่งเป็นต้นมา ชาวจีนมีสำนึกเรื่องดินแดน ชาติพันธุ์ของตนและชาติพันธุ์อื่นที่อยู่ในดินแดนข้างเคียง มีความสัมพันธ์ทางการทูตที่เท่าเทียม เช่น ชาวซีตันในอาณาจักรเหลียว ชาวหนี่วเจินในอาณาจักรจิน เป็นต้น จึงนับได้ว่าเป็นการเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ของจีน ซึ่งค่อนข้างเร็วกว่าในยุโรป

กล่าวโดยสรุปคือ มियाซากิกำหนดงานศึกษาของตนเองมาพัฒนาและต่อยอดจากสมมุติฐานของไนโตะ กล่าวอีกนัยหนึ่ง เขาทำให้แนวคิดของไนโตะไม่ใช่เป็นเพียง “สมมุติฐาน” อีกต่อไป ดังนั้น เมื่อพูดถึงแนวคิดการเปลี่ยนแปลงถึง-ช่งในวงวิชาการจึงมักต้องอ้างอิงงานของไนโตะ โคนัน และมियाซากิ อธิษาดด้วยกันเสมอ

อิทธิพลและข้อถกเถียงของแนวคิดการเปลี่ยนแปลงถึง-ช่ง

1) ญี่ปุ่น

หลังจากที่ไนโตะ โคนันตั้งข้อสังเกตช่วงเวลาเปลี่ยนแปลงจากราชวงศ์ถังสู่ราชวงศ์ซ่ง นำมาซึ่งการถกเถียงอย่างดุเดือดในวงวิชาการญี่ปุ่น โดยเฉพาะการวิพากษ์จากนักประวัติศาสตร์สายมาร์กซิสต์ เช่น สูดะ โยชิยุกิ (Sudo Yoshiyuki 周道吉之) และนิอิเดะ โนโบรุ (Niida Noboru 仁井田陞) (Luo 2005: 102) และจากกลุ่มนักประวัติศาสตร์มหาวิทยาลัยโตเกียว ซึ่งมักเรียกกันว่า “สำนักโตเกียว” (東京學派) นำโดยมาเอเดะ

นาโอโนริ (Maeda Naonori 前田直典) และนิชิจิมะ ซาดาโอะ (Nishijima Sadao 西嶋定生)

ในค.ศ. 1948 มาเอตะ นาโอโนริตีพิมพ์บทความเรื่อง “จุดสิ้นสุดของประวัติศาสตร์โบราณในเอเชียตะวันออก” (東アジアに於ける古代の終末) (Maeda 1948; 1993) เขาโต้แย้งว่าราชวงศ์ถังไม่ใช่จุดสิ้นสุดของยุคกลาง แต่เป็นของยุคโบราณ และราชวงศ์ซ่งก็ไม่ใช่จุดเริ่มต้นยุคต้นสมัยใหม่ แต่เป็นจุดเริ่มต้นของยุคกลาง ความเห็นของมาเอตะเป็นพื้นฐานของการถกเถียงเรื่องการแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ในสำนักโตเกียว ที่น่าสนใจคือ มาเอตะไม่ได้ปฏิเสธแนวคิดการเปลี่ยนแปลงถัง-ซ่ง แต่มองการเปลี่ยนแปลงว่าเป็นการเปลี่ยนจากสังคมทาสในยุคโบราณไปสู่สังคมศักดินาในยุคกลาง ข้อเสนอของมาเอตะแม้จะยังไม่ตกผลึกมากนัก แต่ทว่าแนวคิดของเขาก็ได้รับการพัฒนาให้หนักแน่นยิ่งขึ้นโดยนิชิจิมะ ซาดาโอะ ซึ่งเสนอให้แบ่งยุคสังคมทาส โดยเริ่มจากสมัยราชวงศ์ฉินเป็นต้นมา จนกระทั่งสิ้นสุดที่ราชวงศ์ถัง (Li 2010: 18-19)

ข้อโต้แย้งของสำนักโตเกียวที่มีต่อแนวคิดการเปลี่ยนแปลงถัง-ซ่งนั้นส่วนใหญ่ตั้งอยู่บนฐานของการหักล้างประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและสถานะผู้เช่านาที่ต้องอยู่ติดที่ กล่าวคือสมัยราชวงศ์ถังเป็นสังคมทาส ตระกูลชนชั้นสูงล้วนแต่ครอบครองทาส ซึ่งถือเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่ง กลางราชวงศ์ถังเป็นต้นมา เกิดระบบผู้เช่านาซึ่งต้องขึ้นตรงกับเจ้าที่ดิน แม้ในสมัยราชวงศ์ซ่ง เจ้าที่ดินจะรับรองชีวิตความเป็นอยู่ของผู้เช่านาในระดับหนึ่ง แต่ผู้เช่าก็ต้องจ่ายค่าเช่านาเป็นจำนวนมาก ซึ่งทั้งสองฝ่ายต่างก็พึ่งพิงกันในทางเศรษฐกิจ ระบบเจ้าที่ดินในสมัยราชวงศ์ซ่งเป็นระบบศักดินา มีเศรษฐกิจแบบยังชีพ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงถัง-ซ่งจึงเป็นการเปลี่ยนสังคมทาสในยุคโบราณไปสู่สังคมศักดินาในยุคกลาง ไม่ใช่การสิ้นสุดของยุคกลางเพื่อเข้าสู่ยุคต้นสมัยใหม่ (Miyazawa 1999: 22-27) อย่างไรก็ตาม มิยาซากิ อิชิซากะก็ได้ตอบกลับข้อโต้แย้งของสำนักโตเกียวซึ่งเป็นประเด็นย่อยๆ ดังที่กล่าวมา ในขณะที่

ที่แนวความคิดการเปลี่ยนแปลงถึง-ซึ่งยังคงมีอิทธิพลต่อการศึกษาประวัติศาสตร์จีน นอกเหนือไปจากประเทศญี่ปุ่นจนกระทั่งปัจจุบัน

2) อเมริกา

ขณะที่การถกเถียงแนวความคิดการเปลี่ยนแปลงถึง-ซึ่งในญี่ปุ่นจะอยู่ที่ผลของการวิจัย ซึ่งเน้นไปในแง่มุมมองประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ ส่วนงานวิชาการอเมริกาได้นำแนวความคิดการเปลี่ยนแปลงถึง-ซึ่งไปใช้ในฐานะวิธีวิจัย ซึ่งศึกษาผ่านการเปรียบเทียบราชวงศ์ถังและราชวงศ์ซ่ง ความสนใจนักประวัติศาสตร์ในอเมริกาที่มีต่อแนวคิดนี้ไม่ได้อยู่ที่การถกเถียงว่าราชวงศ์ซ่ง เป็นจุดเริ่มต้นยุคสมัยใหม่หรือไม่ อันเป็นเรื่องที่วงวิชาการญี่ปุ่นให้ความสนใจ แต่อยู่ที่ การศึกษาความเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นในราชวงศ์ซ่ง โดยเฉพาะความเปลี่ยนแปลงทางสถานะของชนชั้นผู้ดี (士) ซึ่งเป็นการศึกษาที่เน้นไปทางประวัติศาสตร์สังคมและประวัติศาสตร์ภูมิปัญญา

หากพิจารณาตามคติขงจื้อสามารถแบ่งชนชั้นทางสังคมเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ ชนชั้นผู้ดี (士) ชาวนา (農) ช่างฝีมือ (工) และพ่อค้า (商) ซึ่งเรียงลำดับชั้นจากสถานภาพทางสังคม ชนชั้นผู้ดีได้รับเกียรติและการยกย่องมากที่สุด อาจหมายถึงชนชั้นสูง (Aristocrats 貴族) ขุนนาง (Scholar-officials 士大夫) ชนชั้นนำท้องถิ่น (Local elites 地方精英) หรือผู้รู้หนังสือ (Literati 文人) ก็ได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่านิยามและความหมายของชนชั้นผู้ดีไม่ได้หยุดนิ่งอยู่กับที่ ทั้งยังเปลี่ยนแปลงได้ตามบริบททางประวัติศาสตร์

การศึกษาสถานะของชนชั้นผู้ดีเริ่มมาจากข้อถกเถียงเรื่องการสอบเข้ารับราชการ ซึ่งจากแนวความคิดการเปลี่ยนแปลงถึง-ซึ่ง ถือเป็นหนึ่งในความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ อี เอ. คราคเกอ (E. A. Kracke, Jr.) และเหอปิงตี้ (Ping-ti Ho 何炳棣) ได้ศึกษาสถานภาพและภูมิหลังของผู้ที่ผ่านการสอบเข้ารับราชการ (จีนชื่อและจิว่เหริน) ในสมัยราชวงศ์ซ่งและหมิง พบว่าส่วนใหญ่บิดา ปู่ และทวดของคนเหล่านี้ไม่เคยเป็นขุนนางมาก่อน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การเลื่อนสถานะทางสังคมไม่เหมือนสมัยก่อนที่ต้องอาศัยวงศ์ตระกูล แต่อาศัยวิธีการสอบเข้ารับราชการแทน

ดังนั้น การสอบเข้ารับราชการจึงเป็นช่องทางที่คนธรรมดาใช้เลื่อนสถานะทางสังคม (ดู Kracke 1947 และ Ho 1962)

ในเวลาต่อมา โรเบิร์ต ฮาร์ทเวลล์ (Robert Hartwell) ได้ตั้งข้อสังเกตว่างานศึกษาของเหอปิงตีและคราคเกอนั้นมองแต่ความสัมพันธ์ทางฝ่ายบิดาซึ่งเป็นความสัมพันธ์แบบแคบ ควรพิจารณาถึงปัจจัยสำคัญอื่นๆ เช่น ความสัมพันธ์จากการแต่งงานและความสัมพันธ์ทางเครือญาติฝ่ายอื่นๆ ด้วย ฮาร์ทเวลล์ (1982) เขียนบทความเรื่อง “Demographic, Political, and Social Transformations of China, 750-1550” โดยศึกษาช่วงเวลายาวนานถึง 750 ปีในประวัติศาสตร์จีน ใช้ข้อมูลเกือบหนึ่งพันแหล่ง ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่นักวิชาการอเมริกันที่ศึกษาประวัติศาสตร์ซึ่งใช้ฐานข้อมูลมหาศาลเพื่อสร้างรูปแบบทางประวัติศาสตร์ในระยะยาว (a long-term historical model) ครอบคลุมตั้งแต่ราชวงศ์ถังถึงราชวงศ์ซ่ง (Luo 2005: 104) เขาพบว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ของจำนวนประชากรในภาคเหนือและภาคใต้ของจีน เดิมทีภาคเหนือมีประชากรอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ต่อมาด้วยเหตุปัจจัยหลายอย่างในปลายราชวงศ์ถัง¹ เกิดการอพยพของประชากรจากภาคเหนือไปสู่ภาคใต้ทำให้ภาคใต้มีประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จนกระทั่งคริสต์ศตวรรษที่ 11 ภาคใต้มีจำนวนประชากรมากกว่าภาคเหนือ เนื่องจากจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดการพัฒนา

¹ เช่น 1) ปลายสมัยราชวงศ์ถัง ภาคเหนือเกิดสงครามบ่อยครั้ง ในขณะที่ภาคใต้สงบสุข สังคมมีเสถียรภาพมากกว่า 2) คลองต้าอวี่นเหอที่ขุดไว้ในสมัยราชวงศ์สุย ทำให้การเดินทางระหว่างภาคเหนือและภาคใต้สะดวกขึ้น 3) ภาคเหนือประสบกับภัยธรรมชาติบ่อยครั้ง ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรขาดแคลน 4) ภาคใต้มีความอุดมสมบูรณ์ ผลผลิตทางการเกษตรอุดมสมบูรณ์หลากหลายกว่าภาคเหนือ เช่น ภาคใต้ปลูกข้าวเจ้า ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมได้ ทำให้ภาคเกษตรกรรม ศิลปหัตถกรรมเจริญก้าวหน้า เศรษฐกิจภาคใต้จึงเจริญรุ่งเรืองกว่าภาคเหนือ 5) การย้ายเมืองหลวงลงมาทางใต้ในสมัยราชวงศ์ซ่ง ในสมัยราชวงศ์ซ่งได้เมืองหลวงคือ เมืองหังโจว (มณฑลเจ้อเจียงในปัจจุบัน) มีส่วนสนับสนุนให้ที่ราบลุ่มแม่น้ำฉางเจียงตอนปลายกลายเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่สำคัญ ในสมัยราชวงศ์หมิง (ค.ศ. 1368 – 1662) เมืองฝูโจว (มณฑลฝูเจี้ยน) เมืองกวางเจา (มณฑลกวางตุ้ง) กลายเป็นเมืองท่าค้าขายทางทะเลที่สำคัญของจีน

ศูนย์กลางในพื้นที่ ในขณะที่เดียวกันก็ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างทางการเมือง เช่น การบริหารราชการและระบบการสอบบริหารราชการ เป็นต้น (ดู Hartwell, 1982)

ความเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทางการเมืองจากการเจริญเติบโตของภาคใต้ที่เห็นได้ชัด คือการเปลี่ยนอำนาจจากส่วนกลางมาสู่ท้องถิ่น กล่าวอีกนัยหนึ่ง หน่วยงานการปกครองระดับล่างและระดับกลางมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เพื่อตอบสนองต่อความจำเป็นในการบริหารพื้นที่ที่มีจำนวนประชากรหนาแน่น เป็นกระบวนการทำให้เป็นท้องถิ่น (Localization 地方化) ของอำนาจส่วนกลาง ชนชั้นสูงที่เคยมีบทบาทด้านการทหารและการปกครองเสื่อมอำนาจ เมื่อราชวงศ์ซ่งมีเสถียรภาพมากขึ้น

อาจกล่าวได้ว่า ฮาร์ทเวลล์ประยุกต์ใช้แนวคิดของโนโตะ โคนันกับการศึกษาประวัติศาสตร์ซึ่งจากมุมมองประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (Local history) เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่แตกต่างออกไป (Luo 2005: 104) งานของเขาได้สร้างกรอบคิดสำคัญให้กับนักวิชาการอเมริกันที่ศึกษาประวัติศาสตร์ซ่ง เช่น โรเบิร์ต ไฮม์ส์ และปีเตอร์ โบล เป็นต้น โรเบิร์ต ไฮม์ส์ (Robert Hymes) ลูกศิษย์ของโรเบิร์ต ฮาร์ทเวลล์ ศึกษาความเปลี่ยนแปลงของชนชั้นผู้ดีในเมืองฝูโจว มณฑลเจียงซีในสมัยราชวงศ์ซ่งเหนือและซ่งใต้ งานของไฮม์ส์ยืนยันและขยายความสิ่งที่ฮาร์ทเวลล์นำเสนอ กล่าวคือ ตั้งแต่ราชวงศ์ซ่งเป็นต้นมา มีการสอบเข้ารับราชการแบบเปิดกว้าง ชนชั้นผู้ดีที่ผ่านการสอบกลายมาเป็นขุนนางในราชสำนัก ชนชั้นผู้ดีถูกกำหนดโดยการศึกษามากกว่าภูมิหลังทางครอบครัว เมื่อคนสอบเข้ารับราชการมากขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชนชั้นผู้ดีมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น แต่จำนวนตำแหน่งขุนนางที่เปิดรับได้มีจำกัด ทำให้บรรดาชนชั้นผู้ดีหันเหความสนใจจากราชสำนัก หรือส่วนกลาง ไปสู่ “ท้องถิ่น” โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยราชวงศ์ซ่งใต้ ชนชั้นผู้ดีให้ความสำคัญกับการสร้างบารมีและพัฒนาท้องถิ่นมาก เช่น สร้างโรงเรียน บูรณะวัดวาอาราม จัดตั้งกองกำลังป้องกันตนเอง มีบทบาทในการจัดเก็บภาษีและเกณฑ์แรงงาน ช่วยบรรเทาความเดือดร้อนในยามที่เกิดภัยธรรมชาติ แก้ไขปัญหาความขัดแย้งภายใน/ระหว่างวงศ์ตระกูล กล่าวโดยสรุปคือ ชนชั้นผู้ดีในราชวงศ์ซ่งเหนือ

มุ่งให้ความสำคัญไปที่ราชสำนัก ในขณะที่ชนชั้นผู้ดีในราชวงศ์ซึ่งได้จะมุ่งความสนใจไปยัง
ท้องถิ่น (ดู Hymes 1986)

ปีเตอร์ โบล (Peter Bol) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงถึง-ชงจากมุมมองทางประวัติศาสตร์
ภูมิปัญญา พบว่าหนึ่งในความเปลี่ยนแปลงสำคัญคือการเกิดขึ้นของลัทธิขงจื๊อใหม่
(Neo-Confucianism 理學) กล่าวคือ ในสมัยราชวงศ์ถัง ชนชั้นผู้ดีแสวงหาระบบวัฒนธรรม
ที่สมบูรณ์แบบ วัฒนธรรมมาจากบรรพชนที่ยิ่งใหญ่ สัมผัส ถ่ายทอดสืบต่อกันมา ซึ่งเป็นหน้าที่
ของผู้ปกครองเช่นจักรพรรดิและราชสำนัก กล่าวอีกนัยหนึ่ง คนในราชวงศ์ถึงเชื่อว่
จักรพรรดิและราชสำนักมีอำนาจเด็ดขาดในการรับผิดชอบต่อคุณค่าและวัฒนธรรม หากไม่มี
ราชสำนักที่เข้มแข็ง วัฒนธรรมก็จะอ่อนแอ สังคมก็จะไร้ระเบียบ แต่หลังการเกิดขึ้นของลัทธิ
ขงจื๊อใหม่ในสมัยราชวงศ์ซ่ง ความคิดของผู้คนที่มีต่อวัฒนธรรมจึงเริ่มเปลี่ยนไปจากเดิมที่ให้
เคยให้ความสำคัญกับภายนอก เช่น ราชสำนัก จักรพรรดิ กลับมาสู่ภายใน (a turn inward
內向) กล่าวคือ วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ต้องฝึกฝนและปฏิบัติด้วยตนเองผ่านการกระทำใน
ชีวิตประจำวัน หากเปรียบเทียบกับราชวงศ์ถึงแล้ว คนในราชวงศ์ซ่งจะไม่ได้เชื่อในอำนาจ
เด็ดขาดเรื่องความรับผิดชอบต่อวัฒนธรรมของจักรพรรดิและราชสำนัก แต่จะเน้นในเรื่อง
การศึกษาและทำความเข้าใจกับตำราคลาสสิกของขงจื๊อและงานเขียนประเภทต่างๆ ด้วย
ตนเองมากกว่า ซึ่งความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไปสู่ภายในเช่นนี้เองทำให้ชนชั้นผู้ดีใน
สมัยราชวงศ์ซ่งให้ความสนใจกับท้องถิ่นมากกว่าราชสำนัก (ดู Bol 1992)

3) จีนและไต้หวัน

อันที่จริง การแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ที่ในโตะ โคนันเสนอว่าราชวงศ์ถึงและซ่ง
เป็นยุคเก่ากลางและยุคต้นสมัยใหม่นั้นไม่ใช่เรื่องแปลกใหม่ นักประวัติศาสตร์ในสมัย
ราชวงศ์หมิงและชิง เช่น หวางฟู่จื่อและเฉียนปัง ต่างก็มีทรรศนะที่ตรงกันว่าราชวงศ์ซ่งแตกต่าง
ไปจากราชวงศ์ก่อนหน้านี ในคริสต์ศตวรรษที่ 20 นักประวัติศาสตร์จีน เช่น เฉียนมู่ เฉียนหยัน

เซวี่ และฟูซื่อเหียนก็ให้ความสนใจกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมของราชวงศ์ถังและราชวงศ์ซ่ง

เฉียนมู่ (Qian Mu 錢穆) (1994: 203-204) ได้แบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ออกเป็นสามยุค ยุคแรกคือสมัยราชวงศ์ฉิน-ฮั่น ยุคที่สองคือสมัยราชวงศ์ฮั่น-ถัง และยุคสามคือสมัยราชวงศ์ซ่ง-หยวน-หมิง-ชิง เขาเห็นว่าลักษณะเด่นของยุคสมัยตั้งแต่ราชวงศ์ซ่งเป็นต้นมาคือความเป็นปัจเจกได้ก่อตัวขึ้นและแผ่ขยายออกไปจนเกือบทุกองม วรรณกรรม ศิลปะ งานฝีมือ เจริญรุดหน้า เฉินยิ่นเซวี่ (Chen Yinque 陈寅恪) ก็มีความเห็นไปในทางเดียวกันกับเฉียนมู่ กล่าวโดยสรุปคือ ประวัติศาสตร์ราชวงศ์ถังสามารถแบ่งได้เป็นสองยุค ราชวงศ์ถังระยะแรกถือเป็นการสิ้นสุดของสภาพสังคมเดิมที่สืบทอดมาจากยุคราชวงศ์เหนือใต้ ส่วนราชวงศ์ถังระยะหลังเป็นการเปิดศักราชใหม่ให้กับราชวงศ์ซ่งเป็นต้นมา ไม่ว่าจะเป็นด้าน การเมือง เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนการศึกษาและวัฒนธรรม (Wang 1998: 44-46) ยากที่จะกล่าวได้ว่า เฉียนมู่และเฉินยิ่นเซวี่นั้นได้รับอิทธิพลทางความคิดมาจากไนโตะ โคนัน เพราะมุมมองในการแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ของทั้งคู่นั้นมีจุดเริ่มต้นแบบ “คนจีนมองประวัติศาสตร์จีน” ที่เน้นการศึกษาในเชิงรายละเอียดแล้วจึงพบว่า ราชวงศ์ซ่งต่างจากราชวงศ์ก่อนหน้านี้อันเนื่องต่อไปยังราชวงศ์ถัดไป ซึ่งจะแตกต่างไปจากนักประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นที่ใช้ประวัติศาสตร์ตะวันตกเป็นต้นแบบของมุมมองทางประวัติศาสตร์จีน (Luo 2007) แต่กระนั้นก็มีนักประวัติศาสตร์จีนที่ไม่เห็นด้วยกับแนวคิดนี้ เช่น ฟูซื่อเหียน (Fu Sinian 傅斯年) (1982) ที่มองว่าประวัติศาสตร์ราชวงศ์ถังและซ่งมีทั้งส่วนที่ขาดตอน (ดังนั้นจึงนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลง) และส่วนที่ต่อเนื่อง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสืบเนื่องอันทำให้สองราชวงศ์นี้เป็นเนื้อเดียวกัน ดังนั้นการศึกษาจึงต้องให้ความสนใจกับทั้งสองด้านนี้ด้วย

อันที่จริง แนวคิดการเปลี่ยนแปลงถัง-ซ่งถูกท้าทายเป็นอย่างมากจากนักวิชาการสายมาร์กซิสต์ในช่วงทศวรรษที่ 1920-1930 เกิดการถกเถียงครั้งสำคัญเรื่องการแบ่งยุคสมัยของประวัติศาสตร์สังคมจีนว่า แนวคิดห้าลำดับขั้นการพัฒนาของสังคมตามแบบมาร์กซิสต์สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับจีนได้หรือไม่และสังคมจีนจัดอยู่ในยุคใด นักวิชาการสาย

มาร์กซิสต์ เช่น กัวมั่วร่ว (Guo Moruo 郭沫若) โจวกู่เฉิง (Zhou Gucheng 周古城) และหลี่ว่เจินอู่ (Lü Zhenyu 吕振羽) ได้เสนอให้ใช้ทฤษฎีมาร์กซิสต์วิเคราะห์สังคมจีน พวกเขาเห็นว่าตั้งแต่ราชวงศ์ฉินจนถึงราชวงศ์ซ่ง จีนอยู่ในยุคสังคมศักดินา ตั้งแต่สงครามฝิ่น เป็นต้นมา จีนจึงเข้าสู่ยุคสังคมกึ่งศักดินากึ่งอาณานิคม (Xie 2010: 86-96) แม้ว่าพวกเขาจะไม่ได้สนทนากับแนวคิดของโนโตะโดยตรง แต่ข้อเสนอของพวกนักวิชาการมาร์กซิสต์ที่เห็นว่าราชวงศ์ซ่งยังคงอยู่ในยุคสังคมศักดินา ก็ขัดแย้งกับแนวคิดการเปลี่ยนแปลงถึง-ซ่งอย่างเห็นได้ชัด ตั้งแต่การสถาปนาจีนใหม่หรือสาธารณรัฐประชาชนจีน แนวคิดมาร์กซิสต์ได้เข้าครอบงำวงการการศึกษาประวัติศาสตร์จีน จนกระทั่งทศวรรษที่ 1980 นักวิชาการจีนไม่ได้ให้ความสำคัญกับแนวคิดการเปลี่ยนแปลงถึง-ซ่งเลย การศึกษาประวัติศาสตร์ซ่งจึงเน้นเป็นประเด็นๆ เช่น การปฏิรูปหวังอันสื่อ จักฮุยรบบาณาจักรจิน และสงครามระหว่างราชวงศ์ซ่งกับบาณาจักรรอบข้าง ได้แก่ เหลียว ซีเซีย และจิน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์การต่อสู้เพื่อความอยู่รอดของราชวงศ์ซ่งเพื่อเปรียบเทียบกับประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่ที่ต้องประสบกับการถูกดูหมิ่นเหยียดหยาม (Li 2010: 30-31)

เมื่อบรรยากาศทางการเมืองเปิดกว้างมากขึ้น โดยเฉพาะตั้งแต่ช่วงค.ศ. 2000 เป็นต้นมา แนวคิดการเปลี่ยนแปลงถึง-ซ่งได้กลายเป็นประเด็นยอดนิยมในการวงการการศึกษาประวัติศาสตร์จีน มีหนังสือและบทความจำนวนมากนำเสนอแนวคิดและพัฒนาการในญี่ปุ่นและอเมริกา นักวิชาการจำนวนมากใช้แนวคิดและข้อถกเถียงที่เกี่ยวข้องทำการศึกษาวิจัย จนนำไปสู่การสร้างควมสับสนให้กับแนวคิดและคำอธิบาย หลิวลี่เหยียน (Liu Liyan 柳立言) จึงเขียนบทความเรื่อง “อะไรคือแนวคิดการเปลี่ยนแปลงถึง-ซ่ง” เพื่ออธิบายที่มาที่ไปพัฒนาการและการนำแนวคิดไปใช้วิจัย จุดมุ่งหมายของบทความคือ เพื่อสร้างความชัดเจนและแก้ไขปัญหามาจากความสับสนคำศัพท์ทางวิชาการ เช่น การเปลี่ยนแปลง (Transformation 变革) การเปลี่ยนแปลงถึง-ซ่ง (The Tang-Song transformation 唐宋变革) และช่วงเวลาการเปลี่ยนแปลงจากถึงไปซ่ง (The Tang-Song transformation

period 唐宋变革期) เขาได้ชี้ให้เห็นถึงลักษณะสำคัญของการเปลี่ยนแปลงที่เรียกว่า Transformation ซึ่งมีลักษณะถอนรากถอนโคน (revolutionary 革命性) แตกต่างไปจากการเปลี่ยนแปลงทั่วไป ในขณะที่เดียวกันก็นำเสนอข้อถกเถียงเรื่องช่วงเวลาที่เป็นจุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดของการเปลี่ยนแปลงถึง-ซ่งและช่วงเวลาการเปลี่ยนแปลงจากถึงไปซ่ง โดยทั่วไปมักยอมรับตรงกันว่าจุดเริ่มต้นอยู่ที่กลางราชวงศ์ถึง (ประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 8) ส่วนจุดสิ้นสุดมีคำอธิบายสามแนวทาง ได้แก่ ต้นราชวงศ์ซ่งเหนือ กลางราชวงศ์ซ่งเหนือ และต้นราชวงศ์ซ่งใต้ ดังนี้

	กลางร.ถึง (ค.8)	ต้นร.ซ่งเหนือ (ค.10)	กลางร.ซ่งเหนือ (ค.11)	ต้นร.ซ่งใต้ (ค.11)
แนวทางที่ 1	กลางเก่า	ช่วงเวลา การเปลี่ยนแปลง จากถึงไปซ่ง	ต้นสมัยใหม่	
แนวทางที่ 2	กลางเก่า	ช่วงเวลา การเปลี่ยนแปลง จากถึงไปซ่ง	ต้นสมัยใหม่	
แนวทางที่ 3	กลางเก่า	ช่วงเวลา การเปลี่ยนแปลง จากถึงไปซ่ง	ต้นสมัยใหม่	

ที่มา Liu 2006: 145

ในขณะที่เดียวกัน หลิวลี่เหยียนก็ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยทางประวัติศาสตร์ที่ ต้องการต่อยอดจากแนวคิดการเปลี่ยนแปลงถึง-ซ่ง บทความของเขาจึงสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่ต้องการเข้าใจพัฒนาการและการประยุกต์ใช้แนวคิดนี้

เก้อจ้าววง (Ge Zhaoguang 葛兆光) (2004: 18-32) เป็นนักประวัติศาสตร์จีนอีก คนที่แม้จะไม่ได้พูดถึงแนวคิดการเปลี่ยนแปลงถึง-ซ่งโดยตรง แต่ก็ได้เสนอรอบแนวคิดที่ ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 พุทธศักราช 2559

ขยายต่อจากแนวคิดนี้ กล่าวคือนอกจากการศึกษาเปรียบเทียบราชวงศ์ถังและซ่งแล้ว ควรจะให้ความสำคัญกับการศึกษาความสืบเนื่องของราชวงศ์ซ่งและหมิงด้วย เขาเห็นว่างานวิจัยส่วนใหญ่ได้แสดงให้เห็นว่าในสมัยราชวงศ์ซ่งมีความคิดใหม่ๆ เกิดขึ้น ซึ่งก็น่าสนใจที่จะศึกษาต่อว่าความคิดใหม่ๆ เหล่านั้นถูกทำให้เป็นสถาบัน ทำให้เป็นที่นิยมในกลุ่มคนทั่วไปได้อย่างไร หรือผ่านช่องทางการแพร่กระจายแบบใด จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงจากเดิมจนเป็นที่ยอมรับในหมู่ชนชั้นนำมาสู่ชนชั้นล่าง การศึกษาประวัติศาสตร์ราชวงศ์ซ่ง-หมิงจะช่วยสร้างความเข้าใจความสืบเนื่องและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์จีนในช่วงระยะเวลาที่ยาวนานได้

สรุป

ญี่ปุ่นมีความสัมพันธ์กับจีนมาเป็นเวลายาวนาน พัฒนาการทางประวัติศาสตร์และขนบวัฒนธรรมของญี่ปุ่นล้วนเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับจีน ประวัติศาสตร์จีนก็เป็นส่วนสำคัญของความรู้ของญี่ปุ่นมาตั้งแต่สมัยโบราณ นักวิชาการญี่ปุ่นจำนวนมากให้ความสนใจศึกษาประวัติศาสตร์จีน เช่น ไนโตะ โคนัน แห่งสำนักเกียวโต ได้สร้างคุณูปการสำคัญต่อการศึกษาประวัติศาสตร์จีน ไนโตะเสนอแนวคิดการเปลี่ยนแปลงถัง-ซ่ง ซึ่งเป็นสมมติฐานการแบ่งยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนยุคสมัยสำคัญในประวัติศาสตร์จีนจากยุคกลางเก่าไปสู่ยุคสมัยใหม่ (the transformation from medieval to modern China) แนวคิดการเปลี่ยนแปลงถัง-ซ่งได้รับการต่อยอดและพัฒนาต่อให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นโดยลูกศิษย์ของไนโตะ โคนัน ที่มหาวิทยาลัยเกียวโต ซึ่งมักเรียกกันว่า “สำนักเกียวโต” โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากมิยาซากิ อิชิซาตะ

แนวคิดการเปลี่ยนแปลงถัง-ซ่งส่งอิทธิพลต่อกระบวนทัศน์การศึกษาประวัติศาสตร์จีนในด้านหนึ่งก่อให้เกิดข้อถกเถียงจากกลุ่มนักประวัติศาสตร์มหาวิทยาลัยโตเกียว หรือเรียกกันว่าสำนักโตเกียว ในอีกด้านหนึ่ง นักประวัติศาสตร์จีนในอเมริกาก็ได้ต่อยอดแนวคิดการเปลี่ยนแปลงถัง-ซ่งไปสู่การศึกษาในฐานะวิจัย โดยเน้นศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมใน

สมัยราชวงศ์ซ่ง ในประเทศจีน แม้ว่าการศึกษาประวัติศาสตร์จีนจะถูกครอบงำด้วยกรอบคิดแบบมาร์กซิสต์จนทำให้แนวคิดการเปลี่ยนแปลงถึง-ซ่งไม่ได้รับความสนใจมากนัก แต่หลัง ค.ศ. 2000 เป็นต้นมา แนวคิดการเปลี่ยนแปลงถึง-ซ่งได้กลายเป็นประเด็นยอดนิยมในวงการศึกษาประวัติศาสตร์ของจีน กล่าวได้ว่า แนวคิดการเปลี่ยนแปลงถึง-ซ่งทรงอิทธิพลต่อกระบวนการทัศน์การศึกษาประวัติศาสตร์จีน โดยมีนักวิชาการด้านประวัติศาสตร์จีนจากหลายภูมิภาคทั่วโลกร่วมแลกเปลี่ยนกับแนวคิดดังกล่าวจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

ภาษาอังกฤษ

- Bol, Peter K. 1992. **This Culture of Ours: Intellectual Transitions in Tang and Sung Culture**. Stanford: Stanford University Press.
- Fogel, Joshua A. 1984. **Politics and Sinology: The Case of Naito Konan (1866-1934)**. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Hartwell, Robert M. 1982. "Demographic, Political and Social Transformations of China, 750-1550." **Harvard Journal of Asiatic Studies** 42, no.2 (Dec): 365-442.
- Ho Ping-ti. 1962. **The Ladder of Success in Imperial China: Aspects of Social Mobility, 1368-1911**. New York and London: Columbia University Press.
- Kracke, E. A. Jr. 1947. "Family VS Merit in Chinese Civil Service Examinations under the Empire." **Harvard Journal of Asiatic Studies** 10, No. 2 (Sep): 103-123.
- Luo, Yinan. 2005. "A Study of the Changes in the Tang-Song Transition Model." **Journal of Song-Yuan Studies** 35: 99-127.
- Miyakawa, Hiyasuki. 1955. "An Outline of the Naito Hypothesis and Its Effect on Japanese Studies of China." **Far Eastern Quarterly** 14, no. 4: 533-552.

ภาษาจีน

- Fu Sinian 傅斯年 1982 《中国历史分期之研究》，载《北京大学日刊》（1918年4月17-23日），人民出版社影印本。
- Ge Zhaoguang 葛兆光 2004 《“唐宋”抑或“宋明”——文化史和思想史研究视域变化的意义》，《历史研究》第1期，页18-32。
- Li Huarui 李华瑞 2010 《「唐宋变革」论的由来与发展（待续论）》，李华瑞主编《「唐宋变革」论的由来与发展》，天津：天津古籍出版社，页1-39。
- Liu Liyan 柳立言 2006 《何謂「唐宋变革」？》，《中華文史論叢》，總第81輯，頁125-171。
- Luo Yinan 罗祎楠 2007 《模式及其变迁——史学史视野中的唐宋变革问题》，《学灯》，第1期。
http://www.guoxue.com/magazine/xuedeng/xd001/xd001_11.htm.
- Qian Mu 钱穆 1994 《中国文化导论》，北京：商务印书馆。
- Qian Wanyue 钱婉约 2007 《从汉学到中国学：近代日本的中国研究》，北京：中华书局，年。
- Qiu Tiansheng 邱添生 1997 《近代日本的中古史研究—以時代區分輪為中心》，《國立台灣師範大學歷史學報》，第19期，頁279-296。
- Wang Yongxing 王永兴 1998 《陈寅恪先生史学述略稿》，北京大学出版社。
- Xie Baocheng 谢保成 2010 《学术史视野下的社会史论战》，《学术研究》，第1期，页86-96。
- Zhang Guangda 張廣達 2005 《內藤湖南的唐宋變革說及其影響》，《唐研究》第11卷，北京：北京大學出版社，頁5-71。

ภาษาญี่ปุ่นที่แปลเป็นภาษาจีน

Maeda Naonori 前田直典 1948 〈東アジアに於ける古代の終末〉，

แปล Huang Yuese 黃約瑟 1993 《古代東亞的終結》，載劉俊文主編
《日本學者研究中國史論著選譯》第一卷：通論。北京：中華書局，
頁 135-152。

Miyazaki Ichisada 宮崎市定 1992 〈東洋的近世〉 1950 《宮崎市定全集》

第二卷，岩波書店。แปล Huang Yuese 黃約瑟，〈東洋的近世〉，載
劉俊文主編 1993 《日本學者研究中國史論著選譯》第一卷：通論。
北京：中華書局，頁 153-242。

Miyazawa Tomoyuki 宮澤知之 1999 〈唐宋社会变革论〉，《中国史研究
动态》，第 6 期，頁 22-27，แปล You Biaozhai 游彪摘 จาก

Tanikawa Michio 谷川道雄編 1993 《戰後日本の中國史論争》第五章，
名古屋：河合教育文化研究所。

Naito Torajiro 内藤虎次郎 1922 〈概括的唐宋時代觀〉，《历史と地理》

年第 9 期，頁 1-12。แปล Huang Yuese 黃約瑟。〈概括的唐宋
時代觀〉，載劉俊文主編 1993 《日本學者研究中國史論著選譯》
第一卷：通論。北京：中華書局，頁 10-18。